

ANTROPONÍMIA I TOPONÍMIA DE Cerdanyola (S. X-XX)

Miquel SÁNCHEZ GONZÁLEZ

Vull dedicar aquest recull antroponímic i toponímic a l'Albert Manent, en especial, els quatre topònims cerdanyolencs relacionats amb els llops, un dels seus treballs inèdits: torrent de la Lupera (a Valldaura), torrent del Llop (a Valldaura), sot del Pas del Llop (a Can Coll) i Boscallop (a les Feixes). També, hi ha un bon recull medieval dedicat a les pedres i els indrets misteriosos com els de la Pedra (1144), les Pedres (1144), les Tres Pedres (1144), la Pedra piula, la Pedra del Diable (1350), la Pedra Blanca (1397), Parets Antigues (1144), les Antigoses (1244), Aigua antiga (987) i el Pas dels Excomunicats (1350).

1. Antroponímia medieval de Cerdanyola (s. X-XIV)

Es recullen aquí els noms dels pagesos i senyors d'alous, masos, molins, vinyes i terres del terme de Cerdanyola durant els segles X a XIV.

De resultes d'aquest treball, veiem que els noms d'aquells primers habitants de Cerdanyola eren o bé romanitzats o, en molts casos, seguien una moda popular d'imitació d'altres dominadors, formes visigòtiques sense cap mena de significació ètnica. No hi ha, doncs, fractura en aquest sentit entre els temps romans i visigòtics i els cristians carolingis, i el segle sarraí restant sense vestigis en el camp dels noms de persona cerdanyolencs.

1.1. Antroponímia del segle X

Masculina: Salamó, Eldemar, Gotmar, Marcús, Riquinari, Uvilievonsus, Adroer, Ollemar, Suniari, Ato, Elies, Galindo, Franc, Bernat, Seniofred, Borrell, Edo, Vives, Gistrimir, Serf de Deu, Pons, Eliseu, Bellidus, Altimira, Oriol, Bonfill, Vidal i Trasoer.

Femenina: Margarida, Spanla, Flàvia, Durable, Ella, Truitella, Auriosa, Beliardis (Llobeta), Pulcra, Mortesinda, Ermetruita, Bellucia, Cusca, Quixil, Uvisil, Gisul, Gorgòria i Tresmira.

1.2. Antroponímia del segle XI

Masculina: Gelmir, Seniomir, Argemir, Ozino, Aldeguer, Adolsí, Goltret, Altemir, Ramon, Baió, Bernat, Dalmau, Adalbert, Guitart, Mir, Vives Pons, Ennec, Bonfill, Ramon Sendrer, Cixela, Guillem Sendrer, Ramon, Joan Reconsind, Umbert Guifred, Oriol, Bompar, fill de Guillem, Eci, fill de Recosind, Ramon Llopart, Esteve, Amat, Sendrer, Seniofred, Seniofred Arnost, Gaucelm, Oliva Sendrer, Donuci i Joan Amat.

Femenina: Goldregoda, Anna, Gondesalva, Eguvara, Argeleva, Elegia, Blanqueta, Bela, Mel, Ermell, Adelaida, Orucia, Emma, Bardina, Ponsa, Bonadona, Arsemis, Erucia i Ermengarda.

1.3. Antroponímia del segle XII

Masculina: Pere, Guillem Miró, Guillem Donuci, Gerard Guillem, Berenguer Bonfill, Ramon Bernat de Feixes, Bernat Ramon, Arnau Ramon, Arnau Geribert d'Antiga, Pere Bremona, Bernat Geribert de Riusec, Ramon Todball, Berenguer Isarn, Berenguer Arnau, Ramon de Cerdanyola, Pere Oriol, Gerard de Riusec, Ramon de Ferigola, Ramon Armengol de Magarova, Joan de Magarova, Pere de Sant Marçal, Berenguer de Feixes, Ticià de Feixes, Gerard de Mont Calb, Pere Bartomeu, Guillem de Cerdanyola, Martí de Ferigola, Berenguer de Riusec, Joan de Pou de Moronta, Pere de Xercavins, Bernat Cornaz, Andreu de Feixes, Eimeric de Cerdanyola, Bernat Seniofred dels Gorgs, Ramon Bernat de Sant Marçal, Ramon de Fatjó, Pere de Fatjó, Berenguer de Saltells.

Femenina: Provença, Ermengarda, Santa, Julia, Adelaida de Saltells, Arsènia de Soler, Sicardis, Ermessenda, Agnès, Sobirana, Berenguera, Dolça.

1.4. Antroponímia del segle XIII

Masculina: Bernat de Ferigola, Ramon de Ferigola, Guillem de Sala, Arnau de Riusec, Arnau de Mont Calb, Pere Ferrer, Berenguer de Saltells, Eimeric de Cerdanyola, Pere de Fatjó, Joan de Magarova, Bernat de Riusec, Guillem Magarova, Guillem de Fatjó, Berenguer de Riusec, Berenguer de Feixes, Arnau de Feixes, Pons d'Alest, Marimon de Plegamans, Ramon de Plegamans, Guillem Gaudell.

Femenina: Ermessenda de Vall Moronta, Bertran de Poals, Julia, Ermessenda de Feixes, Bernarda de Farigola, Agnès i Arsenda.

Aquests cerdanyolencs medievals podien ser part de població local romanitzada i parcialment germanitzada per l'ocupació visigòtica, que va continuar vivint al territori durant el domini islàmic, i també part dels *hispani* que es van aixoplugar als Pirineus i que, amb els repoblaments del segle X, van davallar a les terres baixes.

Entre els noms romans o romanitzats d'aquells antics cerdanyolencs hi ha els de Margarida, Riquinari, Flàvia, Elies, Marcús, Eliseu, Bellidus, Trasoari, Tresmira, Bonfill, Guillem, Joan, Ponsa, Esteve, Andreu, Provença i Pere (*Balari Jovany, 1899*).

Els noms germànics més representatius són Gotmar, Uvilivonsus, Edelmira, Guitard, Seniofred, Bremon, Rodland, Guerau, Altamir.

Quant a la forma presa pel nom propi, es pot veure que l'antropònim roman sol, sense cap cognom, fins poc després de l'any 1000, data en la qual ja comencen a emprar-se formes patronímiques derivades del nom del pare com a cognom, les quals donaran lloc a l'aparició dels llinatges. Així, un "Bompar, filius qd. Guillelmi", de l'any 1059, ja és anomenat directament l'any següent "Bompar Guillelmi". Altres van ser: Guillem Sendrer, Arnau Geribert, Berenguer Arnau, "Bardina proles Ecio" (1058), "Geraldus prolis Guillelmi" (1114), Pere Bremona (1123).

Aquí hem pogut veure els noms més antics de Cerdanyola. Entre els primers, els principals van ser Bernat, Oriol, Eliseu, Ramon, Joan, Guillem, Esteve, Pere, Berenguer, Arnau, Eimeric, Margarida, Agnès, Anna, Dolça i Ermessenda.

2. Antroponímia a la Cerdanyola moderna (s. XV-XVIII)

D'una anàlisi del recull de noms de pagesos i propietaris de masos de Cerdanyola arribem a les conclusions següents:

2.1. Parròquia de Sant Iscle de les Feixes

2.1.1. Veneracions parroquials

En el mil·lenari de vida pagesa a les Feixes, agrupat bàsicament a l'entorn de l'església i parròquia de Sant Iscle, no hi ha cap Iscle ni cap Victòria, els patrons de la parròquia, cosa que no succeeix a l'altra parròquia veïna, la de Sant Martí de Cerdanyola. Tampoc no hi ha cap Feixa ni cap Roser.

Sí que hi ha alguns Llorenç, sant que, des del segle XV, tenia una de les veneracions més antigues a la parròquia, amb un dels altars principals.

2.1.2. Antropònims familiars

No es repeteix antropònim en cap de les famílies següents: Balle, Bruguera, Canyadell, Gradulí, Lloses, Oller, Rosset, Savall i Tiana. Cada membre familiar consta amb un nom diferent, al llarg de diverses generacions.

Sí que repeteixen antropònim les famílies següents:

Joan, els Coll (1497, 1773)
 Antoni, els Cuiàs (1546, 1620)
 Joan, els Ferrer (1486, 1620)
 Onofre, els Ferrer (1773, 1846)
 Ramon, els Ferrer (1441, 1818)
 Joan, els Gassó (1494, 1546)
 Leopold, els Gil (s. XIX, 1910, 1989)
 Joan, els Llobet (1439, 1487, 1546)
 Vicenç, els Llobet (1515, 1560)
 Bernat, els Llorens (1435, 1487)

En cap moment no es veu que els néts rebin el nom de l'avi, llevat d'algun d'aquests casos de repeticions esmentades.

Fins i tot, en el cas millor documentat, els Ferrer de Sant Iscle, hi ha cinc repeticions dobles entre hereus, Joan, Jaume, Miquel, Onofre i Ramon. Fins i tot, Miquel apareix com hereu, un cop com a Savall (1441) i tres cops més com a Ferrer (1707, 1733, 1818).

2.1.3. Antropònims pagesos

D'una llista de 138 antropònims, hem vist que els vuit antropònims més emprats són els següents: Joan (17), Jaume (14), Antoni (10), Miquel (9), Bernat (7), Pere (7), Ramon (6) i Josep (6). Aquests vuit apleguen el 55% del total de noms. Cap d'ells no té relació amb els noms venerats a la parròquia de Sant Iscle. Aquesta relació dels principals antropònims emprats a les Feixes és molt semblant a la que havíem establert per la totalitat de Cerdanyola (*Sánchez, 1982*).

En un estudi fet l'any 1987, es veia que el 56% de les advocacions religioses vallesanes (i pràcticament també al Ripollès, Osona, Berguedà, Solsonès i Bages), a l'època medieval, estaven representades pels set noms següents: Maria, Martí, Pere, Miquel, Vicenç, Esteve i Jaume. Dels vuit antropònims més emprats a les Feixes, n'hi ha tres (Jaume, Miquel i Pere) que coincideixen amb aquesta major veneració religiosa, mentre que la resta no tenen aquesta característica (*Sánchez, 1987*).

El 45% dels antropònims restants de les Feixes es distribueix entre 37 noms diferents, de menor utilització

2.2. Parròquia de Sant Martí de Cerdanyola

Els antropònims dels cerdanyolencs dels segles XVI a XVIII presenten un canvi molt notable en relació amb els dels seus avantpassats dels segles X al XV.

A continuació es recull la relació dels antropònims moderns cerdanyolencs. La xifra que figura entre parèntesis correspon al nombre de vegades diferents que apareix, a la mostra estudiada, l'antropònim al llarg dels tres segles examinats i dóna idea de la popularitat dels diferents noms. La relació és feta de més popular a menys.

2.2.1. Antropònims masculins

Joan (50), Francesc (47), Josep (36), Jaume (35), Pere (24), Antoni (15), Miquel (14), Pau (13), Bartomeu (10), Ramon (10), Isidre (9), Salvador (8), Jacint (7), Jeroni (6), Feliu (5), Gabriel (5), Bernat (5), Agustí (4), Valerià (4), Esteve (4), Llorenç (4), Sebastià (4), Martí (3), Antic (3), Felicià (3), Lluís (3), Pere Joan (3), Rafael (3), Simeó (3), Sever (3), Antoni Joan (2), Maurici (2), Manuel (2), Valentí (2).

Els quatre primers noms, *Joan*, *Francesc*, *Josep* i *Jaume*, apleguen la meitat dels antropònims cerdanyolencs, la qual cosa suposa una concentració d'apel·lacions en molt pocs noms que, moltes vegades, es van repetint dins de les successives generacions a cada casa pairal.

2.2.2. Antropònims femenins

Maria (48), Margarida (10), Paula (8), Mariana (8), Magdalena (6), Eulàlia (5), Jerònima (5), Catarina (5), Isabel (5), Rosa (5), Agnès (4), Elizabet (4), Anna (3), Beneta (3), Francesca (3), Teresa (3), Victòria (3), Engràcia (2), Joana (2), Mariàngela (2), Mònica (2).

Un sol nom, *Maria*, suposa un terç del total dels noms femenins. La resta està força repartida en altres vint noms.

Es pot veure, doncs, un trencament amb el costum altmedieval, arrelat en els nostres pagesos, de posar noms no cristians i una proliferació dels antropònims cristians més coneguts que, a l'època altmedieval, formaven part principal de la denominació dels monestirs, les esglésies i els santuaris. Les reminiscències precristianes ancestrals quant a la imposició de noms restaven esmoreïdes en aquesta època.

3. Els cognoms de Cerdanyola

3.1. Origen medieval dels cognoms (s. X-XIV)

Els primers cognoms catalans es formen a mitjan segle XI. Des de la reorganització del poblament, en deslliurar les terres de la Catalunya Vella al segle VIII i, sobretot, des de la conquesta de Barcelona, el 801, es formen els primers comtats catalans i comencem a conèixer documentalment els primers topònims i antropònims de la terra i la gent que, més endavant, rebran els noms, respectivament, de Catalunya i catalans.

Si anem a raure a l'exemple de les terres vallesanes properes a Barcelona, segons ens mostra la documentació de la Catedral de Barcelona i del Monestir de Sant Cugat, aquest procés resta palès en aquella documentació.

Els antropònims d'aquells pobladors pagesos dels llocs de Reixac, Montcada, les Feixes, Ripollet, Cerdanyola, Sant Cugat, Barberà, Sant Quirze, etc. són prou eloqüents. Entre els anys 950 i 1100 abunden noms pagesos, tant d'origen germànic com llatí, amb formes com Amat, Blanquer, Baró que diuen Marc, Oriol, Seniofred, Vives, Adroer, Ballomar, Bonfill, Desideri, Elies Pong, Gerard, Pere, Ramon, Salamó, Sunyer, Trasoari, Ermengol, etc. Són noms mancats encara de cognom o filiació perquè eren pocs i no calia.

Tanmateix, en aquelles dates comencen a manifestar-se les primeres filiacions o formes patronímiques per tal de diferenciar persones amb el mateix nom. Vegem-ne algunes: fill de Recosind (any 1054); Bompar, fill de Guillem (1059); Eici, Ermengol, fill de Bernat (1072); Guillem, fill de Gotmar (1095); Gerard, fill de Guillem (1116); etc.

Amb aquestes dificultats per identificar les persones i establir els parentius, de seguida van sorgir els cognoms. Des del 1042 tenim documentats els primers per la contrada: Ramon Sendret (1042), que volia dir Ramon, fill de Sendrer; Guillem Sendret (1047); Joan Recosind (1054), Bompar Guillem (1060), Joan Puculull (1108), Pere Bramona (1123), Ramon Ferrer (1145), Pere de Riera (1145), Arsènia de Colomer (1145), Bernat Miró (1145), Ramon Gassull (1145), Berenguer Arús (1145), Berenguer d'Olivera (1145), Esteve Sendret (1145), Ramon de Ferigola (1156), Pere de Fatjó (1219), etc.

Aquests van ser els primers cognoms de la gent de Cerdanyola: Sendrer, Pucull, Geribert, Arnau, Bramona, Cerdanyola, Saltells, Feixa, Ferrer, Riera, Colomer, Miró, Gassull, Arús, Olivera, Riusec, Magarova, Ferigola i Fatjó, la majoria d'ells, llevat de comptades excepcions, desconeguts actualment a casa nostra.

Una altra modalitat inicial de cognom era la geogràfica. El cognom no es referia al nom del progenitor sinó que assenyalava l'adscripció a un indret geogràfic concret, val a dir, el lloc de procedència. Era la transformació dels topònims en cognoms, en un procés que s'inicia a mitjan segle XI, que es consolida plenament al XII i que es mantindrà vigent fins a mitjan segle XIII. Vegem-ne uns exemples locals: Ramon de Barberà (1032), Guillem Ramon de Riusec (1063), Ramon Vives de Serra Galliners (1111), Ramon de Cerdanyola (1145), Adelaida de Saltells (1145), Pere de Poals (1145), Ramon Bernat de Feixes (1145), Ramon Bernat de Sant Marçal (1145), Bernat de Plegamans (1150), Guillem de Ripollet (1156), Eimeric de Cerdanyola (1150), Ermengol de Magarova (1160), Guillem de Montcada (1163), Pere de Sant Marçal (1169), Gerard de Mont Calb (1182), Arnau de Ferrussons, etc. Bona part d'aquests topònims, esdevinguts cognoms, són vius encara avui dia a la geografia local i de la rodalia.

Entre mitjan segle XIII i mitjan segle XV, els cognoms es van estabilitzar i, a partir de la segona data, es va generalitzar ja el sistema a base de l'antropònim i un o dos cognoms.

Als segles XIII-XIV els principals cognoms de les famílies de Cerdanyola eren:

3.1.1. A Sant Iscle de les Feixes

Guillem de Palau (1284), Jaume de Bruguera (1285), Guillem Cuc (1292), Berenguer de Cabrera (1293), Jaume Ariol (1293), Guillem Martí (1293), Arnau Rosset (1295), Jaume Ventura (1299), Pere Verdager (1299), Jaume d'Oliva (1300), Guillem Oriol (1300), Bernat Llobet (1300), Guillem de Clapers (1300), Pere Castellar (1302), Jaume de Vall (1307), Bernat de Cases (1309), Berenguer Arnau (1310), Pere de Gradulí (1311), Bonanat de Conangle (1312), Pere Ferrer (1317), Guillem de Fàbrega (1338), Berenguer Amat (1353), etc.

3.1.2. A Sant Martí de Cerdanyola

Berenguer Boil (1283), Pere Esteve (1283), Pere Perera (1283), Bernat de Cabanyes (1284), Pere Cabot (1284), Bernat Bertran (1284), Berenguer de Costa (1284), Guillem de Codonyers (1284), Miquel Marsal (1284), Berenguer de Romaninar (1284), Bernat de Saltells (1284), Pere de Vallmoranta (1284), Pere de Fatjó (1285), Margarit Febrer (1285), Guillem d'Altaió (1285), Jaume Carbó (1285), Berenguer Cassabó (1285), Pere de Figueres (1285), Pere de Fonollar (1285), Ramon de Galliners (1285), Jaume Gassull (1285), Jaume de Mont Calb (1285), Pere de Poals (1285), Bernat de Puig (1285), Guillem Morató (1286), Arnau Artaldi (1287), Bernat Calvet (1287), Bernat de Ferrer (1287), Bernat de Passadores (1287), Bernat de Ferigola (1291), Jaume de Frigola (1291), Ramon Borrell (1291), Arnau de Ferrussons (1291), Bernat de Pla (1291), Antic Vives (1291), Margarit de Colomer (1292), Jaume de Morera (1292), Bernat de Noguera (1292), Romeu Otger (1293), Pere de Comella (1293), Jaume de Corbins (1293), Pere d'Aragay (1293), Pere de Pedra

(1293), Pere de Riumajor (1293), Arnau Barceló (1299), Bonanat de Mas (1299), Ramon Mates (1299), Llorenç Ametller (1300), Guillem de Magarova (1300), Guillem de Berters (1304), Pere de Lledó (1305), Romeu Sabater (1305), Pere de Soler (1306), Margarit de Fàbrega (1307), Mateu de Vall (1308), Pere de Bosc (1317), etc.

3.2. Els cognoms de les nissagues pairals de Cerdanyola (s. XVI i XVII)

Els segles XVI i XVII abasteixen un període en la vida econòmica de les masies catalanes que es pot qualificar de consolidació i creixement. Les nissagues pairals s'enforteixen i els vells pagesos de remença esdevenen propietaris sòlids que vetllen pel seu patrimoni i estableixen polítiques d'unió i engrandiment amb les altres cases pairals de la contrada i dels termes veïns.

De resultes de la bona situació econòmica del camp català, es va produir una forta immigració francesa, generalment occitana, arreu del Principat. Els pagesos occitans, amb cognoms i costums tan semblants als catalans, van ser ràpidament catalanitzats i es van integrar dins la realitat catalana sense cap dificultat. Més encara quan el Principat ha estat, tradicionalment, deficitari de població. Vegem els cognoms occitans establerts a Cerdanyola aquells anys: Arnau, Astra, Aveda, Avella, Ballarich, Bobolena, Cabanet, Calmell, Calvet, Carties, Coderch, Falló, Genestar, Grassau, Lasach, Llaurell, Pallís, Pi, Puig, Renom, Rivaller, Sala, Savau, Sicart, Sollago, Texidor, Xaloleu, etc.

Per l'altra part, els propietaris pagesos de Cerdanyola en aquesta època eren els següents. A la banda de Sant Iscle: Joan Llobet, Sebastià Coll, Antoni Canals, Antoni Serradora, Joan Savall i Jaume Tiana. A la banda de Sant Martí: Antoni Codonyés, Valentí Riba, Martí Oliver, Jaume Galliners, Margarida Ferrer, Jaume Coll, Pere Costa, Sebastià Pi, Julià Ferrer, Bartomeu Julià Ferrer, Jaume Mas, Bernat Miró, Francesc Serra, Bartomeu Domènec, Antoni Fatjó dels Xiprers, Jaume Vaell, Guillem Cuiàs, Lluís Fatjó de les Passadores, Lluís Fetjó, Pere Cabanyes, Joan Fatjó dels Ferrussons, Jaume Coll, Carles Altelló, Antoni Molins, Jaume Gili, Pere Fatjó Sobirà dels Aurons, Benet Planes, Joan Perera, Pere Tiana i Salvador Santfeliu. Fins a cinc masies locals, tenien cognoms Fatjó. Amb alguns canvis de propietari, la majoria de famílies pairals han arribat, fins a mitjan segle XX, gaudint de la possessió de la seva finca dins del terme de Cerdanyola.

4. Toponímia de Cerdanyola. Recull d'un miler de topònims formats al llarg d'un mil·lenni de vida (956-2000)

El camp de la toponímia sempre ha constituït un ajut bàsic per a la recerca historiogràfica. Proporciona informació important sobre diferents parts d'un terme, un lloc o un mas. De vegades, un vell topònim medieval o modern arriba viu fins els nostres dies i forma part del llegat cultural dels nostres avantpassats. Saber la història dels noms és, per a tots nosaltres, un dret i un deure. Vol dir conèixer els orígens i la identitat dels pobles. Tot plegat, constitueix un referent fonamental per reconstruir la pròpia història. Al costat de la toponímia, l'etimologia interpreta el sentit dels mots.

4.1. El topònim *Cerdanyola*. El nom del poble (s. X-XX)

4.1.1. Hipòtesi sobre un possible origen preindoeuropeu

La paraula *Cerdanyola* és documentada per primera vegada a partir del segle X. Tanmateix, un mot escrit, tot i ser un document bàsic per a la història, en termes filològics, no és tota la història. El més important és el so del mot que es transmet de generació en generació, per via oral.

És conegut que els pobles dels temps antics i de l'alta edat mitjana quan conquerien un nou territori habitat per un altre poble de llengua i cultura diferents, gairebé sempre, mantenien el so dels topònims que sentien dir als nadius i els adaptaven a llurs llengües amb formes diferents i, fins i tot, amb significats etimològics dispars. Això s'ha definit com "afinitat de sons i de formes, amb sentits diferents".

Les paraules que gairebé no es modifiquen mai són les topogràfiques: sons de rius, muntanyes o qualsevol accident geogràfic apreciable. Això ha fet que molts noms de base preindoeuropea hagin arribat vius fins els nostres dies.

Alguns pobles preindoeuropeus van migrar vers la península Ibèrica, com els dels camps d'urnes (s. XIII-XII aC). Els ibers es creu que van migrar des del Caucas i van arribar fins el Llenguadoc i Andalusia. Els lígurs es van instal·lar entre les ciutats de Marsella i la Spezia. Schulten, citant Titus Livi (32, 29, 7), deia que l'arrel **CERD** es trobava en els lígurs: CERD-ici-ates. De resultes de les guerres púniques, els romans van envair la península Ibèrica (206 aC) i, quan la caiguda d'Illiturgi (Llorca), el cabdill iber es deia CERDubelus. El riu Betis era anomenat CERtim pels seus habitants (Liv 28, 22).

Les arrels CAR (KAR), CER (KER) són preindoeuropees i en aquells llenguatges definien roques i turons. KAR-AN, KER-AN, significaven 'castell de la vall' o 'defensa de la vall'.

A Catalunya hi ha hagut infinitat de topònims amb l'arrel CER per a designar poblaments, cims, turons, serres, rius, etc. Una petita mostra n'és la següent: muntanyes i cims, com Cerbi, Cerdera, Cerver, Mont-Cerdà (avui Puig-Cerdà), etc. Pobles, llocs i veïnats, com Cerbi, Cerc, Cercedol, Cercet, Cercs, Cercuran, Cerdanya, Cereja, Cererols, Ceret, Cerulla i Cèrvolets, tots ells pirinencs. Les muntanyes actuen com a illes lingüístiques i conserven els noms antics.

Aquesta arrel CER és l'arrel del topònim *Cerdanyola*. Podem dir que la veu *Cerdanyola* pot tenir un possible origen preindoeuropeu.

Per aquestes raons, podríem suggerir que l'origen de la veu CERD-anyola fos iber, amb una antigor mínima, doncs, de cinc segles aC, amb una significació d'assentament humà que es defensa ell mateix en la seva regió, aplicada amb tota propietat al poblament iber del turó de Ca n'Oliver (450 a 50 aC).

4.1.2. Els orígens històrics del topònim (956-1296)

El nom de *Cerdanyola* per a designar una comunitat local apareix, documentalment, al segle X, de resultes de les primeres dades conegudes del poblament de la contrada, probablement fet entre els anys 878 i 930.

De l'any 960 és la forma “in terminio Cerdaniola” per referir-se a un terme geogràfic i que cal veure ja com una forma incipient de consciència quant a agrupament col·lectiu. Aquesta forma es manté vigent del 960 al 1059, val a dir, el primer segle d'existència històrica del topònim.

De mica en mica, entre el 996 i el 1150, aquell “terminio” es converteix en “loco”. Hi ha “locos” a Saltells (960), Figamar (975), Codonyers (990), Agulló (990), Castell (998), Vall Moronta o Vallmoronta (1019), Boscallop (1144) i Riu Major o Riumajor (1150).

La forma següent per designar el terme i la comunitat local de Cerdanyola va ser la de “parròquia de Sant Martí de Cerdanyola”. Va ser vigent del 1114 al 1840, encara que, en molts casos, compartida amb la de “terme del castell de Sant Marçal” (1205-1546). Va ser l'església de Sant Martí i, sobretot, la parròquia la que va definir el terme de Cerdanyola. Era la consolidació de la parròquia com a demarcació administrativa, a més de religiosa.

La veu escrita als documents medievals, quasi sempre en llatí, era “**Cerdaniola**” (956-1296).

La forma **Cerdaniola**, com a forma llatinitzada del so que empraven els pagesos per a designar la seva comunitat, s'apropava força a aquell so, malgrat la manca que té el llatí del so específic de la *n* palatal i la lletra *y* que en català és emprada, al costat de la *n*, per fer aquell so (*ny*).

4.1.3. El canvi de **CerdaNIola** a **CerdaNYola** (1297-1634)

A partir del segle XII el llatí va entrar en una fase de transició vers el català i els documents recollien aquelles noves paraules. Les primeres formes de Cerdaniola a Cerdanyola es van fer presents a partir del 1144, però no van reeixir definitivament fins el 1297.

Tanmateix, entre el 1297 i el 1634 la forma documental dominant va ser la de **Cerdanyola**, val a dir, es van catalanitzar els signes llatins NI pels catalans NY. No cal dir que aquests canvis obeïen només a la forma escrita del topònim, ja que el so havia estat sempre, invariablement, el mateix (*ACA*; *ACB*).

La forma *Cerdanyola*, dominant fins el 1634, va rebre les primeres escomeses, encara minoritàries, amb SER/SAR a partir del 1335.

Entre el 1634 i el 1880 van coexistir dues formes dominants, la catalana ja adulterada a **Sardanyola/Serdanyola** i la clarament castellanitzada de **Cerdañola/Serdañola**. El topònim *Sardanyola* va ser emprat majoritàriament per la parròquia de Sant Martí i, en especial, pels diferents rectors, que eren monjos jerònims, mentre que el topònim *Serdanyola*, molt menys emprat que la forma SAR, arrela al *Dietari del Antich Consell Barceloní* i en el marquesat local perquè el marquès es definia com “marquès de Serdanyola” (1690) (*AJM. Capítols i Llibre...*).

4.1.4. La castellanització de la Nova Planta (1716-1835)

Amb la Nova Planta, els nuclis de població es van dividir en ciutats, viles, llocs i quadres. Cerdanyola es va convertir en “lloc” i va ser adscrit a la demarcació administrativa coneguda com “corregimiento de Mataró”.

La castellanització de la *ny* en *ñ* va aparèixer l'any 1698, abans de la Nova Planta, de la mà de l'arxiver de la cúria diocesana Antoni Campillo (*Speculum titolorum Ecclesiasticorum*, s. XVII-XVIII), el qual, contradictòriament per nosaltres, va adoptar la *ñ* i va recuperar CER, donant lloc a la forma **Cerdañola**, emprada entre el 1703 i el 1857. Altres fonts van fer seva la forma **Serdañola** (1804-1879). Corresponien tant a fonts locals (parròquia i Ajuntament) com a autors il·lustrats (*Pi i Margall, 1842; i Víctor Balaguer, 1857*).

4.1.5. El municipi i l'ajuntament de Cerdanyola (1835-1975)

Amb la desaparició del sistema senyorial de l'Antic Règim, Cerdanyola es va convertir oficialment en poble. Va deixar de ser un lloc.

L'agrupament urbà havia començat l'any 1828. Va desaparèixer el castell com a símbol del poder i es va constituir l'Ajuntament de Cerdanyola, amb el mateix terme parroquial definit al segle XII. Del 1841 és la primera referència a un ajuntament local i surt escrita com "Ayuntamiento Constitucional de Serdañola".

Al llarg del segle XIX, l'enrenou és considerable. Sorprenentment, la forma dominant als documents entre el 1882 i el 1915 va ser la de **Sardañola**, modificada a **Sardanyola** entre 1925-1934, de resultes de la Mancomunitat de Catalunya. Aquella forma Sardañola ha constituït la màxima castellanització possible del topònim, que afecta plenament a la primera i a la tercera síl·labes. El més desesperat de tot és que la pèrdua de consciència era tal que aquesta denominació del poble era emprada per l'Ajuntament i la parròquia.

Els excursionistes de la Renaixença van escriure el topònim en tres formes diferents: *Serdañola*, *Sardanyola* i *Cerdanyola*. El desgavell continuava, fins i tot, per ells.

La Segona República va canviar el topònim a **Cerdanyola del Vallès** (1934-1939) i, de resultes de la Dictadura de Franco (1939-1975), es va restaurar la forma **Sardanyola**, tot i que, en un primer moment, es va dir **Sardañola**.

4.1.6. L'expedient oficial de canvi de nom (1975-1978)

La base de l'obertura d'un expedient de canvi de nom va radicar en la intensa campanya de premsa desenvolupada, per diverses persones, entre el 1963 i el 1978, a favor i en contra del canvi de nom.

Primer la premsa de Barcelona (*El Correo Catalán, Mundo Diario*) i després la local (*Revista de Sardanyola*) van iniciar una campanya de conscienciació del topònim català original, val a dir, **Cerdanyola**.

El Ple Municipal de 25 d'abril de 1975 va acordar l'inici de l'expedient. Van seguir després els dictàmens de l'Arxiu de la Corona d'Aragó (31/5/1975), de l'Institut d'Estudis Catalans (desembre 1975) i de la Diputació de Barcelona (25/5/1976?).

Un nou Ple Municipal, de 23 de febrer de 1977, va fer l'aprovació inicial per canviar *Sardanyola* a la forma proposada per les autoritats consultades de **Cerdanyola**

del Vallès. Va seguir un edicte preceptiu d'informació pública (*Butlletí Oficial de la Província*, núm. 72, 25/3/1977) i, finalment, el Ple Municipal de 28/9/1977 va acordar l'aprovació provisional del canvi de nom. L'aprovació definitiva va tenir lloc en el Consell de Ministres, de Madrid, el 3 de maig de 1978.

Des d'aquella data, *Cerdanyola del Vallès* ha estat el nom oficial del municipi.

4.2. Toponímia històrica del terme (956-2000)

El recull que segueix correspon a un miler de topònims de Cerdanyola documentats al llarg d'un mil·lenni de vida local. L'any que figura després del topònim correspon a l'any més antigament documentat d'existència del topònim respectiu.

4.2.1. Nucli principal

El nucli principal del poble de Cerdanyola, també considerat ciutat, està format pels barris següents: Dalt o Cerdanyola de Dalt (1828), Baix o Cerdanyola de Baix i antigament Carrer Nou (1845), Cordelles-Xarau (1923), Ca n'Antolí (1923), el Turonet (1926), Serraperera (1928), les Fontetes (1964), Banús (1964) i Canaletes.

A Cerdanyola de Dalt hi ha la zona industrial la Bòbila, l'església de Sant Martí, la Casa de la Vila, la Plaça de Sant Ramon i els Jardins Abat Oliba. A Cerdanyola de Baix hi ha els llocs de l'Estació, els Quatre Cantons, el Gurugú o Prat de la Riba, el Masot —bona part en terme ripolletenc—, una part de la Ferreria i la zona industrial Uralita, una part de la qual ha donat lloc al barri d'estatges la Farigola. A Cordelles es troba la zona industrial la Clota o Clota de Cordelles, el Sot de Can Xarau i l'Alzina surera de Cordelles. A Banús hi ha els topònims menors, relatius tots ells a edificacions, de Bona-sort, Teidesa (1964), la Puntual (1964), Sant Casimir i Cerdanyola-2000.

4.2.2. Nuclis secundaris

Dins del terme resten dispersos alguns antics nuclis de població, sense cap importància urbana, però amb presència viva dins del domini de la toponímia. Dos són les velles demarcacions de Valldaura i de les Feixes, aquesta coneguda també per Sant Iscle de les Feixes. Altres nuclis de població dispersos, separats del nucli principal i d'aparició més moderna són els de la urbanització, avui barriada, de Montflorit (1920); el lloc o paratge de la Flor de Maig (1915), primer granja, després hospital i avui equipament educacional i d'investigació; la urbanització de Can Cerdà, també coneguda com Montcerdà i Can Cerdà del Bosc (1920); altres barriades disperses, allunyades del nucli principal, són les de Terranova i Bellaterra (1930), així com Ciutat Badia (avui municipi independent), a cavall entre el terme cerdanyolenc i el de Barberà. Altres nuclis nous de poblament corresponen als noms de Canaletes, Gorgs (canviat posteriorment a els Maiols), Santa Rosa, Centre Direccional de Sant Cugat-Cerdanyola, canviat a la Plana del Castell (2003) i la Farigola (2008).

4.2.3. Castells, esglésies i capelles

El Castell de Sant Marçal (1054) avui és més conegut per Castell de Cerdanyola o, simplement, el Castell.

Valldaura-vell, de més de palau reial durant els segles XIII-XV, havia estat santuari de Santa Maria de Valldaura (1150-1169), i diverses capelles locals han rebut el nom de la Verge del Roser, devoció popular que se celebrava pel Roser de Maig o el Maig, com es deia a l'època medieval, i de la qual avui resta viu el topònim la Flor de Maig, situat a la serra, entre Montflorit i Valldaura.

La primera església de Sant Martí de Cerdanyola (1042), bastida en els llocs de Bramona i també dit de Cerdanyola, va ser substituïda per la segona església de Sant Martí de Cerdanyola (1602), la qual és avui l'Església Vella o Cementiri (per haver-se ubicat en aquell indret el cementiri municipal). A les Feixes es troba l'església, avui ermita, de Sant Iscle de les Feixes o també de Sant Iscle i Santa Victòria de les Feixes (1056), convertida en parròquia (1079), i la també capella o ermita de Nostra Senyora de les Feixes o Verge de Feixes (1304).

Les capelles van ser força abundoses al llarg de la geografia termenal de Cerdanyola. Vegem-ne les principals: capella de Sant Marçal (1042), capella de Santa Maria de Valldaura (1303), capella de Santa Maria de Feixes (1446), Capella dels Sants Antoni i Domènec (1736), capella de casa Cerdà (1786), capella de casa Cordelles (1786), capella de Magí Negrevernís (1815), capella de casa Coll (1815) i capella de casa Fatjó dels Xiprers (1815)

4.2.4. Orografia

La meitat del terme de Cerdanyola es muntanyenc i es troba situat dins de la serra de Collserola, la qual es divideix en diverses serres locals que, sovint, reben el nom a partir d'un antropònim o d'un cognom, com és el cas de la serra de na Joana, la qual s'estén a cavall de la divisòria de Montcada i Cerdanyola, en sentit nord-sud, des de prop de Can Catà fins la riera de Sant Cugat; la d'en Llagat (medieval Olera o Ollera), continuació de l'anterior fins Can Fermí i la Verdeguera; i la de la Ventosa, continuació d'aquella fins la divisòria amb Barcelona pel turó d'en Gras; aquestes tres serres locals defineixen les vessants de Sant Iscle i del Tapioles. Entre les vessants de Sant Iscle i d'en Fotja trobem la serra d'en Ferrer. Entre les vessants de Can Codina i de Can Catà, i fins el turó de l'Ermità, trobem la serra d'en Masriera, la continuació de la qual fins a Valldaura és la serra d'en Fotja. Entre les vessants de Valldaura i de Can Güell hi ha una petita serra allargassada, sense cims aturonats, que rep el nom de serra d'en Gatell gran. I anant a la darrera vessant, la que hi ha entre Valldaura i Sant Medir i que serveix de divisòria dels termes sancugatenc i cerdanyolenc, trobem la serra de Sant Medir (o Sant Medí) i la de Sant Adjutori.

A Collserola:

– *Serres:*

A Sant Martí de Cerdanyola:

Collserola (llat. *serra Cerola*, any 986; monte de Cerola, any 1098) comprèn bona part del terme de Cerdanyola. Afrontava a migdia amb els Agudells (llat. *monte Acutellos*, *serra de Acutellos*, any 986). També hi havia un "*monte de Cerdaniola*" (1098).

També la serra de Sant Medir (1144) i altres comes i serres com les de costa dels Magraners (1309), coma de Pedra Piula (1314), coma de Ponttaules (1328), coma de Salert (1332), costa de Puig Borrell (1335), coma de ses Illes (1339), muntanya del mas Rossinyol (1397), serra de la Perapiula (1546) i Pedra piula, serra d'en Cabanyes (1546-1663), la Serreta (1546), serra de Nesa (1546), serra de les Comes (1546), serra del puig de la Guàrdia (1077-1546) (llat. "*serra quem vocant Podio de Guardia*" (1077), serra del Ginebret, serra d'en Gatell.

A Sant Iscle de les Feixes:

Serra d'Ollers o Ollera (llat. serra de Olera, 1056), també coma Ollera (1546), correspon a l'actual serra d'en Llegat; serra de les Olives (1292); i serra d'*Abili* o de Savili (1144), actual serra de Na Joana; serra del Padró (1144-1773), serra de Sant Iscle (1566); serra de Vallgontera (1673), actual serra d'en Fotja¹; serra d'en Càndies (1708) i serra d'en Llegat.

-Turons:

Bona part d'aquestes serres tenen turons característics que ajuden a identificar-les. Vegem-los:

A Sant Martí de Cerdanyola:

El puig de la Guàrdia, puig de Guàrdia, puig Gordi, puig Sagordi i Puigsagordia (llat. *Podio de Guardia*), és esmentat per primera vegada l'any 986.

Altes turons són els següents: el puig de la Ginesta (1144), avui turó del Maltall de Magarola, trifini dels termes de Cerdanyola, Sant Cugat i Barcelona; puig Lentiar (1144); puig (i turó) de Guiera (1302) també serradet de Can Giralt (1888) o la Muntanyeta; puig de Canta Ovizela (1305), puig de Portell (1305), de Gausac, de Sant Adjutori, de la Torrefera², de la Flor de Maig (a la Parada), de Can Bramona, de Can Coll, de Can Castelló, puig de la Malesa (1441-1546), puig de Codonyers (1546-1723), puig de Merudell (1546), turó d'en Gili (1595) abans les Comes, puig de Meca (1754), turó de Valldaura (1888), turó de Ca n'Oliver, turó de l'Infern gran (1948), turó de l'Infern petit (1948).

A Sant Iscle de les Feixes:

Puig d'Ollers (llat. puio Ollers, 1056; Ollera, 1292), actual turó de na Joana, A la banda de Sant Iscle, partió de Montcada amb Cerdanyola, els turons rebien el segle XIV noms com puig de Castellar (1305), puig de sa Bruguera (1309), puig del mas Martí (1309); puig de Sant Iscle (1546); puig Gradulí (1626); puig Moliner (1754), puig de Maria (1754), puig d'Argemir (1754) i turó del Parany (1773).

A la partió amb Horta, hi havia el "puig alt que es sobre d'Horta" (1144), també dit puig d'Horta (1311) avui turó d'en Gras, trifini dels termes de Cerdanyola,

---

¹ *Turó, serra i torrent de "Fotja"*: Aquest topònim ha estat recollit correctament per la cartografia metropolitana, primer en castellà i després en català. També Jaume Mimó (1950, p. 56), l'Editorial Alpina (1976) i la *Gran Geografia Comarcal de Catalunya* (vol. 6, any 1982, p.127) mantenien aquesta forma. Contràriament, ara, els nous rètols del Parc de Collserola han decidit rebatejar l'indret amb la forma *Fotjà*, errònia i aliena a la contrada. Fotja és un ocell dels estanys, com una mena de polla; també és un 'sot d'aigua i fang'. El mot prové del llatí FÓDÈRE, 'cavar'. Probablement, procedeix del verb fotjar, és a dir, 'furgar, gratar la terra'. Contràriament, *Fotjà* no ha estat mai coneguda a la contrada.

Montcada i Barcelona. Al seu costat, el turó d'en Fotja, a la capçalera del torrent del mateix nom. Altres turons són els d'en Parres, d'en Masriera i Cerdà o de l'Ermità.

A Galliners:

La serra de Galliners, separada de Collserola, fou documentada des de bell antuvi (*Monte Gallinario, Gallinarum, Gallinero, Gallinaria*, etc., anys 985-1095). S'estén al llarg dels termes de Cerdanyola, Sant Cugat, Rubí i Sant Quirze.

Altres serres menors, dins de la serra de Galliners, són les següents: serra de les Boïgues (llat. *Buzigas*, 986), serra de Magarova (1144), coma de Corbins (1325), serra de Puig Dalmo (1441-1723) i serra d'en Güell, també d'en Güell del Mas (1662).

Entre els turons hi ha els topònims següents: la guàrdia de Mataric, també puig de Mataric (992), avui turó de Can Camps, el lloc més elevat de Galliners. És el turó que fa trifini amb els termes de Cerdanyola, Sant Cugat i Sant Quirze. També hi havia una serra d'Emeric, potser Mataric? (1023).

Altres turons són el turó de Can Fatjó dels Aurons (també Orons, errònies Urons i Hurons); el puig Magia o Mugal (992); puig de Terrers (992-1555); puig Ventalló o Ventaïol (992); de Ferrussons, puig Dalmo (1116), també dit Delmo, d'Almo i d'Almon, avui de Can Domènec; puig de Torell (1144-1441); puig Lèmia (1144); puig de Borrell (1144); puig de Mont Calb (1144); puig de Sant Pau de Riusec (1144); i puig Cogoll —als Ferrussons (1402), turó de Bonturó, avui turó de Can Jeroni Martí.

En altres indrets:

Prop del castell, hi ha la serra de Sant Marçal (1144) i a les Fontetes, l'actual turonet de Ca n'Altimira o de les Fontetes, abans dit puig Noguera i puig sa Noguera (1546-1723).

4.2.5. Hidrografia

Conca del riu Sec

Travessa el terme cerdanyolenc el **riu Sec** (llat. *Rivo Sico, Rivo Sicco*, any 984), el qual desguassa en el riu Ripoll en els límits amb Ripollet i Montcada. Una part d'aquest riu, aigües avall de Sant Pau, era coneguda també pel nom de riu Saltells (1054) durant els segles XI i XII, i riera de Saltells (1313-1580), encara avui dia aquest topònim es troba en algunes escriptures que fan referència al riu Sec en els indrets de les Fontetes. Aquest riu, pròpiament del pla, rep les aigües de pluja dels

---

2 Turó i coll de la Torrefera: recollits correctament a la cartografia de l'Alpina i de l'antiga Corporació Metropolitana, ens ha estat rebatejat recentment, l'any 1993, en el Mapa comarcal de Catalunya 1:50.000, Vallès Occidental-40, editat per l'Institut Cartogràfic de Catalunya, com a turó de la Torreferrera i coll de la Torreferrera. Des de l'any 1441 trobem capbreus on surten el bosc, el puig i el sot de la "Torrefera". És un topònim fàcil de documentar. Mai no ha hagut cap Torreferrera a Collserola, a Cerdanyola, topònim potser més proper a Lleida que al Vallès. Greu error sorgit a Barcelona, consolidat a la cartografia oficial recent, que caldria reparar com més aviat millor.

torrents de Can Mitjans (1723) i de la Beguda de Can Tiana (avui desfet pel nucli urbà, més o menys, carrer de Sant Quintí). Els “rivo” altmedievals són anomenats “riaria” al segle XIV.

Cal incloure aquí les fonts. Esmentarem la font de Sant Pau (1144), les Fontetes, a la pineda del mateix nom; i la d'Adam i Eva, avui enrunada.

Conca del riu Major

Un altre riu, aquest eocènic, és el **riu Major**, conegut avui per riera de Sant Cugat o riera de Canaletes. És un riu que rep les aigües de totes les torrenteres de la serra del Collserola, ja que fa de divisòria entre la muntanya i el pla, i acaba per desguassar en el riu Ripoll, en terme de Montcada.

El riu Major, llat. *Riomaiore, rio Maiore, rivo Maiore*, etc., és documentat amb aquesta forma única al llarg dels anys 987-1770. Al segle XIV s'anomenava esporàdicament riera de Riumajor (1299-1666). A partir del 1785, el riu Major va perdre el seu nom substituït exclusivament pel de riera de Sant Cugat.

Collserola:

Els afluents procedents de la serra de Collserola (marge dret) són els torrents de Sant Medir, de Codonyers, de Valldaura i de Ca n'Asbert. El de Sant Medir rep les aigües de diverses torrenteres situades en terme de Sant Cugat. El torrent de Codonyers (1441-1663) neix entre Can Coll i la Flor de Maig i vers el paratge de Can Codonyers arriba a la riera, també dit torrent de Fornells (1371). El torrent de Cassabó (1723). La riera de Valldaura (1302-1441) també torrent de Santa Maria (1310), torrent de Valldaura (1441-1888), al llarg de la seva cursa va prenent també el nom dels llocs per on passa —Can Cerdà (1888), de Cerdanyola (1343), Can Codina i Canaletes⁻³ i rep les aigües dels torrents següents: Can Güell, Gatell, Sot de l'Infern, Infern Gran, Infern Petit, la Lupera, Sot d'en Cuiàs, Can Coll, Can Catà, Fotja, Rossinyol, l'Ermità, Ferrer i Sant Iscle — Can Lloses.

Altres torrents són els de Comella (1305), riera de Berters (1348-1723), torrent d'en Polska o Posta (1546-1669), torrent del mas Sabater (1546), torrent de la Font (1669), riera de Can Coll o de Can Cerdà del Bosc (1888), torrent del Llop (1948) i torrent dels Toros (1948).

Galliners:

Els afluents principals, procedents de la serra de Galliners (marge esquerre), són els torrents de Vullpaires (Vulpelleres) —format pel Gornal, el Morret i el Camps—, de Ferrussons — Can Magí, de Can Fatjó, del Bosc, de Can Costa, del Castell, de Can Xercavins i dels Gorgs.

La xarxa de torrenteres que davallen de Galliners ha estat també força documentada. El riuet que passa per Magerova (988), també torrent de Magarola (1546); el torrent Pobrel (1095); el torrent de Vallcorba (1095); el torrent de la Vall Moronta (1116-1546), dit també riera de Vallmoranta (1310); el torrent d'Agulló (1144), el torrent d'Arnau (1144) i el torrent del Prat (1190). La riera de Vallmoranta es va dir també

torrent d'en Carbó (1441-1669) i torrent del mas Gilabert (1546); avui és el torrent dels Gorgs (1948), que rep els de Can Domènec (1948) i de Can Magrans (1881). El torrent de Can Domènec també s'ha dit torrent de les Moreres, abans dels Àlbers del Domènec (1669). El torrent de Can Magrans s'ha dit també de Ca n'Altaïo i de Can Planes o del mas Planes (1669), ja que va prenent el nom del lloc per on va passant.

Al segle XIV hi havia el torrent de Poals (1305-1663); el torrent de Fatjó (1297-1582), també riera de Fatjó (1338), torrent del mas Fatjó dels Xiprers (1664) i també torrent Fatjó o del Prat (1948); torrent de Figueres (1306), torrent de mas Ferrer (1348), torrent de Morató (1348), el torrent del camp de l'Arboçar (1546) i torrent de la Font (1546).

Altres torrents dels segles XV-XVII van ser el torrent de la Cendreria o Sendrera (1609-1781), torrent del Castell (1664), i torrent del Trull (1698).

Les Feixes:

El riu de Vallgontera (llat. *Vallegontera*) és documentat a partir del 1056. Encara es deia així l'any 1299. Després fou conegut com torrent de Vallguanta, de Vallguanter i de Guanta (1626). És l'actual torrent d'en Fotja o de Can Catà. També hi ha el torrent de l'Abella (1292).

Els noms del segle XIV són altres: riera de Cagalell o Cabalell (1309), riera de Sant Martí (1309) també dita de Cerdanyola (1343-1609) —correspon a l'actual torrent de Valldaura, Can Codina i Canaletes—, riera del mas Martí (1309), torrent de Gontardes (1309), torrent de Gradulí (1311), torrent de Mangos (1319), torrent de Quadrells (1325), riera de Sant Iscle (1353-1483) també torrent de Sant Iscle (1546), torrent de la Pinya (1397), torrent de la Cabanya (1397). Per acabar, del segle XVIII tenim el torrent del Palau (1743) i el torrent de l'Abella (1773).

El lloc d'Aigua antiga (llat. *Aquaria antiqua*) és documentat l'any 987.

Les fonts de la conca del riu Major eren la Mina de Can Fatjó (1896), la de Can Costa, la Riera, també coneguda amb els noms de Can Fatjó o del Porc (entre Can Xercavins i Can Fatjó del Molí) i la del Frare (a Montflorit).

Al torrent de Can Domènec hi havia la font de la Bonaigua (a Bellaterra) i al torrent de Codonyers la font de la Teula.

---

³ *Torrent de Can Coll*: i, finalment, anirem a raure a la fita màxima del nou modernisme batejador, el dit torrent de *Can Coll*, abundantment repetit als rètols informatius, de resultes de la creació, a la carretera de Cerdanyola a Horta, d'una "Àrea de lleure del torrent de Can Coll", també mal anomenada. Si bé és cert que els torrents solen prendre el nom del lloc per on passen i, en aquest cas així ho fa el torrent de Valldaura al llarg de la seva cursa, quan és anomenat, successivament, torrent de Can Cerdà, de Can Codina, de Canaletes i antigament de Cerdanyola, el cert és que mai no ha estat conegut com a torrent de Can Coll i això ha estat així perquè ja existia —i existeix— un torrent dit de Can Coll, el qual neix sota del turó de Can Castelló, travessa la finca de Can Coll, passa per la Teuleria, entre la masia de Can Coll i la Granja Flor de Maig (antic Can Bremona) i desguassa al torrent de Valldaura, prop d'on s'ha bastit l'àrea de lleure esmentada. El problema no seria gaire important, si hom aplica per extensió el topònim a l'indret. L'error radica en el fet que, de mica en mica, el torrent de Can Coll quedarà sense nom i el torrent de Valldaura, al seu pas per aquest indret, quedarà rebatejat, erròniament, com a torrent de Can Coll. I embolica que fa fort.

Al torrent de Valldaura hi havia les fonts d'en Jeroni, Ferro, Pla del Cigró, Can Cerdà, Gatell, Güell o dels Caçadors, dels Degotalls i d'en Cuiàs.

Als torrents de les Feixes: Rossinyol, Tórtora, les Heures, Nova (de Can Ferrer), de Sant Joan, Can Lloses (o dels Castanyers), Vella de Can Catà, també d'en Moisès o del Xiprer; i Nova de Can Catà.

El Tapioles

El riu **Tapioles** neix a la serra de Collserola i desguassa en el Besòs, en terme de Montcada. En els seus inicis és conegut pel nom de torrent del Cargol i rep les aigües de diverses torrenteres, ja en terme de Montcada. Travessa la sotallada on hi ha emplaçat el Cementiri Nord de Barcelona, avui Cementiri de Collserola.

El riu de Tapioles (llat. *rivo de Tapiolas*) és esmentat des de l'any 987. Va passar a dir-se riera de Tapioles els anys 1309-1666. També hi havia el torrent d'*Abili* (1144).

Entre les fonts del Tapioles, cal esmentar les del Ferro i la Verdaguera.

4.2.6. Vies i camins

Topònims històrics:

La Calçada (llat. *Calciata*), també via francesa o camí francès, fou abundantment documentada entre els anys 1002 i 1239.

El camí públic de Barcelona, també camí de Terrassa a Barcelona (1144), el camí públic de Sabadell (1144), el camí de Galliners a Sant Pau de Riusec (1144), el camí de Sabadell a Sant Marçal (1144) i el camí de Magarova (1144).

Camí ral a Sant Cugat (1591), camí de Montcada a Sant Cugat (1662), camí de la serra a l'església de Sant Iscle (1666) i camí del mas Sants a Sant Iscle (1752).

Topònims actuals:

Entre les vies de comunicació que travessen Cerdanyola, hi ha diversos camins com el camí antic de Serra Galliners, el camí antic de Sant Cugat a Sabadell, el camí de Cerdanyola a Valldaura, el camí de Cerdanyola a Horta per Sant Iscle, el camí de Sant Iscle a Montcada, el camí de Cerdanyola a Sant Pau de Riusec per la Clota.

Tres línies fèrries solquen la geografia cerdanyolenc, les quals donen lloc a tres estacions: Cerdanyola-Ripollet, Bellaterra i el Castell, canviada aquesta darrera en Cerdanyola-Bellaterra. Dues autopistes travessen el terme cerdanyolenc, la de Barcelona a Terrassa i el Tercer Cinturó de Ronda, més conegut com B30. Sobre Cerdanyola fluctua la construcció dels Túnel del Tibidabo, dels quals el Túnel d'Horta afecta el terme local. La xarxa de carreteres aplega les següents: la de Cerdanyola a Sant Cugat, la de Cerdanyola a Horta, la Nacional 150 o de Barcelona a Terrassa i la de Bellaterra.

4.2.7. Valls i planes

Les petites valls, formades a les terres planes de la depressió vallesana, són molt breus i, sovint, prenen la forma de petites feixes als vessants de les serres.

A la serra de Collserola hi ha espais oberts als vessants de les serres que donen lloc a petites feixes preses a la muntanya, les quals han estat denominades pels pagesos com a valls: el “Vallis Lauree” o Valldaura (1153) també vall de Valldaura (1888), la vall de Tapioles (1888), la Vall Gontera (1029-1546), la vall d'Ollers (llat. *Valle de Olera*, any 1077), la vall de Codonyers (990), les Valls (1029) —prop de l'església—, un indret dins de Collserola, i la vall de Can Codina.

A la serra de Galliners, el pla ocupat per la Universitat Autònoma i els primers contraforts, era conegut des del segle X amb el nom de Vall Moronta o Moranta (996-1546); la vall de Pouets (996); i entre Sant Quirze i les Boigues hi havia la Vall de Bastons (medieval). Entre Sant Marçal i Magerova, hi havia la petita vall de Pouets o Poals.

La meitat del terme de Cerdanyola es troba al pla vallesà, al Pla de Cerdanyola, i forma avui el principal nucli urbà de població descrit abans al punt “Nucli principal”.

La Plana de sa Rapina (1441), la Plana —al mas Bruguera (1556)— i la Plana d'en Ravella —a la Sendrera (1610)—, el Pla d'en Coll (1948), el pla del Cigró (1948) i la plana del Castell (2003).

4.2.8. Portells i colls

Els colls com a llocs de pas entre les muntanyes els acostumem a trobar a les partions termenals de carena dels termes.

A la serra de Collserola hi ha l'actual coll de Montcada, portell d'entrada al Vallès des del Pla de Barcelona, el qual ha estat anomenat de diverses formes: *Decollatum* (987), coll de Tapioles (1029), coll d'Olmatell (llat. *collo de Olmatello*, any 1077) i coll de Gradulí (1708) i coll de Montcada (1888).

El canvi de vessant entre el Collserola vallesà i el d'Horta es fa en el lloc conegut com coll (o collet) de la Ventosa, prop del Forat del Vent (1754), a les Feixes.

El coll de la Torrefera permet la comunicació fàcil entre les petites valls de Sant Adjutori i de Valldaura, en el camí de Can Borrell. El coll del Portell (1299), ara coll del Mas Bernat, comunica Valldaura amb Cerdanyola, abans pel camí dels Frares i avui per la carretera d'Horta.

Altres passos són el coll de Palmerolo (1145), coll de Forns (1145), coll de Santa Maria de Gausac (1145), i coll de Vila de Milanys també dit de Vilamilanys (1145), coll de Llaceres (1145), proper a Codonyers (correspon a Sant Cugat), coll de Berters (1285); coll de Reguers (1144-1296), el Pas dels Excomunicats (1350); coll de Portell (1332) després el Portell (1441); coll de Cerdanyola (1659), coll de Valldaura (1754), també portell de Valldaura (1888); coll (o collet) de la Ventosa (1888), coll (o collet) del Forat del Vent (1754) també dit coll del Pas del Vent (1913), coll del Pas del Rei o de la Forca (1888) i coll de Can Llegat (1888).

A la serra de Galliners hi ha el coll de Vilamilanys (1145), immediat a la Guàrdia de Mataric; i el Collfavar (1419), a la partió entre Sant Cugat i Cerdanyola.

4.2.9. Sotalades

A la serra de Collserola hi ha el sot de la Ventosa (1888), el sot del Forat del Vent (1888), el sot de Tapioles (1888), el sot de Collserola (1888), la sotalada de Valldaura i prop seu, el Pla del Cigró, el Sot d'en Cuiàs o de la Torrefera, el sot del Bosc, el sot de l'Infern, el sot de Can Cerdà del Bosc (1888) i el sot del Pas del Llop de Can Coll (1896).

Al pla de Cerdanyola hi ha la Clota o Clota de Cordelles i el sot d'en Julià (1723) també dit Sot, sot de Can Xarau i la Riera.

4.2.10. Boscs

Entre els nombrosos boscos de la serra de Collserola, n'hi ha alguns que tenen nom propi. Entre aquests hi ha el bosc d'Oller o Ollera (1056) a les Feixes de Cerdanyola; el bosc de la Torrefera (1382-1441); el bosc de Sani (1546); el bosc de l'Abella (1144-1723) després d'en Saladrígues; el bosc d'en Llegat (1773), el bosc de Can Xarau (1881), el bosc de Canaletes, el de Can Catà (de pins insignes), el de Can Lloses (d'alzines sureres), el de Valldaura, el de la Rovira, el de l'Hospital, el de Can Coll, el de Can Costa i el de Boscallop (entre el Tapioles i la serra d'en Llegat).

Al pla hi ha el bosc d'Adam i Eva o bosc tancat; el bosc de Can Planes, el bosc de Can Santfeliu; la pineda de les Fontetes, les Alzines (de Ca n'Altimira), la pineda del Turonet i els Pinetons; com a pretèrit la Malesa, abans del Mas Mitjans.

Entre els topònims d'arbres singulars hi ha l'Alzina surera (centenària) del passeig de Cordelles, el Pi de la Rodona, que feia de separació dels termes de Cerdanyola, Sant Pau i Barberà; i el lledoner que hi havia davant la rectoria de l'Església vella, sota el qual s'aplegava el comú. Per altra part, Can Fatjó dels Xiprers i Can Fatjó dels Aurons (Orons) deuen una part dels seus noms als arbres que hi havia a la porta d'aquelles masies. Quelcom semblant passa amb els topònims Valldaura (vall de llorers) i Codonyers.

4.2.11. Termes

Els petits termes topogràfics i, de vegades, petites jurisdiccions locals, surten abundantment documentats als manuscrits medievals. A Cerdanyola hi havia els termes de les Feixes (998), Magarova (1000), etc.

La veu *Cerdanyola* mateix va ser emprada per diversos conceptes com vincle (956), vila (974-1042), terme (974-1059), feu (1077) i, finalment, parròquia (1042).

4.2.12. Llocs

A les Feixes:

Diversos llocs de les Feixes van ser documentats al llarg dels segles XIII-XIV. Són noms que també trobem com a serra, riu o altre accident. Aquí figuren per ser llocs.

Calçada (1239), Palau (1299), Omatell (1302), Colomer (1304), Cabanyols (1305), Estcholastega (1149) o Colostrega (1305), Calçada (1305), Puig de Castellar (1305), Castellet (1307), de Guàrdia (1307), sa Coma (1309), Tapioles (1309), Timbrugues (1309), Pardipes (1317) i ça Rovira (1339).

A Collserola:

El Castell (llat. *Castello*, any 998), entre el puig de Guàrdia i el riu Major, no pot ser cap altre que el poblat ibèric del turó de Ca n'Oliver. Al segle XIV rebia els noms de Castellet (1307) i Castellum (1325).

Codonyers (990) és un vell topònim emprat com a lloc, vall, torrent i mas. Entre els segles XII-XVII en segueixen altres més. Ses Passadores (1144-1317), el Fossar (1144-1546), la Sagrera (1144), la Roca de Tos (1144), el Pereió (1222-1746), Berters (1284), Ribes (1294), Menadia (1292), Cassabó (1295), molí de Cabanyes (1299), Seni i Senil (1300), Roca (1300), Assosmonedores o ses Monades (1302) també les Monederes (1546), Santes Creus (1302), Plana (1304) o ses Planes (1317), Cumba (1144-1304) i Cumba de Capellades (1311), Puig de Canta Ovizela (1305), Guilaberta i Gilaberta (1306), Piraria (1306), Rapina (1306), Farreginar (1306), Puig Dalmo (1306), Guàrdia (1307), Frigola (1307), alou de Sant Martí (1306), ça Coma (1309), Timbrugues (1309), Rovira (1310), vinya de Sant Martí (1313), Puig de Guàrdia (1314), Parellada (1314), Poals (1314), Pedra Piula (1316), Palau (1316), ses Comelles (1317), sa Muntanya (1318), Buigal de sa Costa (1319), sa Pineda (1319), vinyal de sa Costa (1319), parellada sota sant Pau (1324), vinya de la Menadia (1324), Roca de Sos (1325), ses Ladronyers (1326), sa Pedrera (1329), vinya d'Horta (1329), vinya de sa Casseta (1335), Valldonzella (1342), Costa Pedra (1343), solada de Coma de Figueres (1343), solada de la Rovira (1346), sa Cassota (1346), maiol de Rapina (1348), Illa (1371), la Torrefera (1546), la Sendrera (1556-1729) i Padró vell (1663)

A Galliners:

Figamar (975), el Ferro (985), Lledó (986), Magarova (988-1400), l'Agulló (llat. *Acculione*, 990), les Boïgues (llat. *Budigas*, 992), els Terrers (llat. *Terrarios*, 992), Pouets (llat. *Pudolos*, *Pozols*, *Puteolos*, any 996), les Fontanelles (1088-1346), el Fatjó (1089), (la) Pedra i (les) Pedres (1144-1309), Boscallops (1144), Cacatrossos (1144), els Fonolls (1144) o el Fonollar (1439-1574), el Marge Gros (1144), els Ferrussos (1144), Pedra Esquerda (1144), la Rovira d'Albert (1144), Tres Pedres (1144), les Torrenteres (1144), Gorgs (1144), la Tapiola (1144), Terra Roja (1144), Guardiola (1163), Pontonal i Pontanal (1185-1441), el Pereió (1222-1746), ses Conamines (1291) o Colomines (1321), Puig Terrers (1316), Puig Torell (1346), Cocorella (1535-1748), Llongallança o Llongallaura (1546), Martorell (1618) i la Betzuca.

A Riusec i Saltells:

El Trullars (998), l'illa Rodona (1108-1617) també la Rodona (1948), les Antigoses o Antigots de Saltells (1244), Cogull (1302), Colomer (1304), la Clota (1305) i la Farigola (1577).

Al Pla de Cerdanyola:

L'Arcanova (1054), Mata (1095), Parets Antigues (1144), la Trilla (1144), Prat (1145), Riumajor (1219), el Fonollar (1296), el Comellar (1305).

El lloc de trobada i reunió de tots el veïnat del terme, quan s'aplegava al segle XVI com a concili, congregació, universitat o comú de Cerdanyola era la Creueta (1585-1618), la creu de la Figuera (1594) i la Figuerota i plaça de la Figuereta (1602).

4.2.13. Partides de terra, roques i altres accidents menors

Alguns d'aquests noms de peces de terra i altres accidents surten també a l'apartat dels llocs, pel fet que són topònims duals. A partir de designar una petita peça de conreu poden servir per designar també aquell indret com a lloc.

A continuació es recullen aquests topònims menors, molts d'ells perduts avui pels habitants no agrícoles del terme.

A Sant Martí de Cerdanyola:

El camp Arnau, també Camparnau (llat. *campo Arnalli i campo Arnaldi*, 1054-1666), les Fontanelles o Fontanilles (1145-1441), les Lambrusqueres (1144), Terra Roja (1144), rota de Sos (1144), els Fonolls (1144), les Conamines i les Coramines (1144-1698), la Sagrera (1150), camp Palau (1284), camp dels Roures (1287), la Gilaberta (1287), Mayol (1293), camp de Saltells (1297-1338) deformat a camp Sentelles (1317), camp de Llobet (1300), camp de Piraria (1302), camp de la Plana (1302), camp de Pedregar (1302), Canet de Riu Major (1302), Mayola (1302), camp de Domo (1302), camp de la riera de Riusec (1311), hort del Castell (1311), làpides de Piula (1317), camp de Planes (1317), camp de la Rovira (1319), la Parellada (1324), camp sobre la Pau (1324), camp de ses Tries (1324), camp de Fontanelles (1325), camp de Fastan (1328), camp Otger (1329), camp de sa Costa (1332), Camprodó –a Codonyers (1337-1698), camp de ses Payades (1334), camp de Coll (1335), camp de Pomes (1335), camp de Senpere (1335), hortes i molí de Cabanyes (1299), hort del molí de Cabanyes (1317) també horta d'en Cabanyes (1337-1546), les Hortes (1510) i horts d'en Cabanyes (1546), camp del molí (1338), camp d'Oliva Guassola (1338), horta de Riumajor (1338), illa del mas Asbert (1338), hort Salis (1338), camp de Fossar (1339), camp sobre riera (1341), camp de Montcada (1342), camp de Vinyals (1342), camp sobre la Roureda (1346), hort de la Noguera Sobirà (1346) també hort de la Noguera (1546), camp de ça Mayola (1346), camp Bonet (1348), hort de Sant Marçal (1348), camp de Riumajor (1348), la Pedra del Diable (1350); Roudorar de Vallmoranta (1440), camp de Pereió (1441-1546), la Riba (1441), el Buygal de roures (1444), Cocorella (1535-1748), el Lledoner (1546), el camp Puig (1546), l'hort Major (1546), la Martorella (1546), la Vinyosa (1546), el camp de l'Arboçar (1546), la Menedia (1546), camp del colomer (1546), camp de la Riba (1546-1723), camp de la Moltonada (1546-1669), les Antigoses (1546-1948) i pla de les Antigoses (1669), el pla del Fonollar (1546), hort de Perera (1546), vinya d'en Tun (1546), el camp dels roures (1546), camp de Sant Joan (1546), la Rompuda (1548), camp de la Coma (1548), el camp de la bassa (1561), l'era del mas Carbó (1568), la pedra blanca –mas Domènec (1570), el camp de la Ferreria (1575), la

pinada del mas Ortals (1575), la Parellada (1582-1723), el camp del Rourer (1582), camp del pou (1584), el camp de les Oliveres –mas Llobet (1602), el camp de l’Olivar (1610), la Riba d’en Costa (1628), la feixa llarga –mas Cassabó (1642), el camp de la Garriga (1664), camp del Prat (1664-1723), la Verneda (1664), les Figueres o la Figuera (1669-1723), camp de la Cervera (1669), camp de la bassa i dels noguers (1669), la Texera (1723), l’hort vell (1723), horta d’en Codonyers (1723), la vinya d’en Serra (1723), camp de les soques (1723), el camp de les oliveres o les Ribes –Can F. Xiprers (1723), el Vinyet (1758), les Corts de la Sendrera (1780), el camp de les Oliveres –Can Catà (1790), la Malesa (1948), el Prat (1948).

Del segle XX i corresponent a la finca de Can Miró, tenim topònims com el Pi de les Tres Branques (davant el rectorat), el camp de Planes (1317), la Parellada (1324), les vinyes de Sant Martí d’Horta, el camp gran (entre l’hotel i Can Domènec), la feixa de “les passes llargues” (del torrent a la serra de Galliners), la Piscota (runes davant la urbanització Sant Pau), “la vinya del Sardeny” (entre Can Miró i la facultat de Medicina), “la vinya del Bedó”, “la vinya de la sardana”, el bosc del Bruix (entre la plaça Cívica i el torrent, vers l’hotel) i “el bosc de Masalès” (actuals hotel i vila universitària). Altres topònims propers són la Betzuca i la Timba.

Referides a la finca de Can Fatjó del Molí, hi havia entre les peces de conreu sa Muntanya (1318), la Plana de la Rapina (1441), el camp dels cabecés (1462), el sot prop de la Riera (1463), el camp dels roures (1510), el camp de la bassa i dels noguers (1655), el cassó i farigolet (1655), la feixa llarga (1655), el camp de la farigola (1655), el pla xic d’en Coll (1655), el Camprodó (1655), el camp gran (1655), el torrent del camp gran (1655), el camp del molí (1655), el maset d’en Fatjó (1655), el camp de la bassa (1669), el camp dels noguers (1669) i l’Horta (1669). Altres més eren la quiteria i damunt seu “la feixa llarga” (1655). També “el pla del forn”, “la trona”, un breu bosquet al mig dels camps, “les figueretes”, “el roure” (un camp on encara avui hi ha un roure centenari), “la foradada”, “la barraca” i “els ametllers”. Al final, vers Collserola, el bosc, que en el seu dia havia estat de pins joves i va rebre el nom de “el bosquet” i, dins d’aquest, ran del camí a Can Costa, hi havia “la pedrera”.

Altres topònims menors, vius al segle XX, són la Clota (de Cordelles), la Sínia (de Serraperera), el Pla d’en Coll, el pou del glaç, els Ermots.

A Sant Iscle de les Feixes:

Arafial (987), *Aquaria antiqua* (987), *Verdegario* (1056), camp de Bitoni (1149), Bruguera (1239), Pera Blanca (1397), el Lledoner (1546), la Plana (1546), camp de l’Om (1556), camp Rosset (1556), camp del pou (1584), la Parellada (1589), camp de les Oliveres (1601), camp de la Font (1620), camp de les Tres Punxes (1770), camp de la Clota (1773), camp de la Beguda (1773), camp dels Pinetells (1773), camp de les Oliveres (1774), els Arcs (1948).

4.2.14. Masos i masies

L’hàbitat medieval de Cerdanyola era de tipus dispers sense cap mena d’agrupament urbà fins l’any 1828. El terme cerdanyolenc estava dividit en quatre termes topogràfics

ben definits: dos a Collserola — Valldaura/Cerdanyola i les Feixes—, un a la serra de Galliners i les seves immediacions —Galliners i Vallmoranta— i un altre al pla de Cerdanyola —Saltells.

Sant Martí de Cerdanyola:

– A Collserola:

Mas Portell (1085) després Bertran (1284) i Roca (1420); Lledó (1144), Perera (1144), després Gili (1546); mas Fossar (1145) després Calvet del Pla (1302); mas Bremona (1145); mas Morera (1145); mas del Bosc (1145); mas Romaninar (1284); mas Vines (1299); mas Morató (1300), després Serral i després Coll (1465); mas Verdaguer (1302), després sa Pera; mas Sabater (1317); mas Barceló (1354) després de la Serra (1546) també Campanyà de la Serra (1614) i Torre Sendrera (1739); mas Puig Salit (1370) després Puig (1441) i Riba (1515); mas Bernat o Bertran (1389); mas Rapina (1401); mas Paners (1546); mas de la Tern (1546); mas Molins (1546) després Delmàs i Gilabert (1585); i mas Montcerdà (1594) després Cerdà (1627).

– Al Riu Major:

Mas Codonyers (1075); mas de Berters (1134) després Puig (1441) i Bertrand del Prat; mas de les Passadores (1148) després Brocart (1357) i Fatjó del Molí (1426); mas Poals (1175) subdividit en Poals de Baix (1320) i Poals de Dalt o Sobirà (1497-1662); mas Ferrer (1285); mas Marçal (1287); mas Ferigola o Frigola (1287) després Parellada i Vaell (1546); mas Costa (1291); mas Febrer (1291); mas de Soler (1300) després Riumajor (1401), Massip (1497) i Xercavins (1785); mas Boil (1306) després Oliver⁴ (1515); i mas Cassó o Cassot (1319).

– Al Pla de Cerdanyola:

Mas Saltells (1112) després Saltells Inferior, Llonc (1497), Bernardí (1546) i Cordelles (1601); també un Saltells Superior (1370) després Perera (1413) i Serraperera⁵ (1651); mas Cabot (1144); mas d'Arcanova (1144); mas Noguera (1144) després Rosset (1483), Campanyà (1546) i Altimira (1699); mas Clapers (1300); mas Romaninar (1284); mas de la Formigada (1301) després Borrell de la Formigada (1425), Serra (1546) i Mitjans (1546); mas Cabanyes (1305); mas Planes (1350); mas Morató (1370); mas Ponset (1374), després Vinyals (1415), Ferrer o Julià Ferrer (1546) i Xarau (1648); mas Borrell (1402) després Banús (1492); mas de la Ferigola (1402) després hostal de la Ferigola (1556); mas Ortal (1440); i más Esteve després Carbó i Gilabert (1441).

– A la Vall Moronta:

Mas de Vallmoranta (1019) després Pi (1515), Ferrès (1597), Magrans (1669) i Becandit (1781); mas Aragay (1054) després Giliet (1325); mas Rafart (1054) després Galliners (1515); mas del Prat (1145) després Bertrand del Prat (1441); mas Colomer (1242) després Serrador (1387), Riba i Domènec (1515); mas Noguera (1283) després Miró (1434); mas Altaió (1293); mas Sagalès o Segallers (1441); mas Horts (1303); mas de Puig Delmo (1306) després Porto o del Puig (1441)

⁴ Erròniament, escrit al segle XX com Olivé.

⁵ Erròniament, escrits com Parera i Serraperera.

– *A Galliners:*

Mas Corbins (1054); torre Silvestre (1075) després mas Gassull (1285); Mas a les Lambrusqueres (1144); mas Magarova i Magarola (1205); mas dels Ferrussons⁶ (1219) després Pelegrí (1497) i Fatjó dels Ferrussons (1546); mas Otger (1287); mas Cassabó (1291) després Cassabó Sobirà (1441); mas Gaules (1295); mas Soler (1300); mas Mates (1302); mas Mont Calb (1219); mas Pedra (1284); mas Figueres o Nicolau (1295); mas Plana (1312); mas Fatjó Inferior (1387) després Fetjó Correger (1396) i Fatjó dels Xiprers (1583); mas Aguiló o Agulló (1374); mas de Berters (1497); mas Morral (1546); i altres masos com Bernic, Bellador i Barceló.

Sant Iscle de les Feixes:

Les masies històriques de les Feixes han estat, entre el 1299 i el 1744, tretze, moltes d'elles amb dos, tres i quatre noms diferents. Vegem-les.

Mas Olives (1299) després Palau (1284) i finalment Ferrer (1441); mas Verdaguer (1299) després Oriol Sobirà (1673) i després Codina (1741); mas Ventura (1299) després Moragues i després Ribó (1620); mas Seny (1299), després Oriol Jussà (1300), després Llorens (1414), Cuiàs (1578) i Parres (1696); mas de Cases (1317); mas Martinet (1358), també Fàbrega (1301) i finalment Canaletes (1546); mas Rosset (1367), després Gassó (1478), després Coll (1546) i finalment Catà (1608); mas Vilar (1405), després Montserrat (1620), després Mir (1630) i finalment Lloses (1744); mas de Venta (1414); mas Tiana (1426), després la Beguda d'en Tiana (1744); mas Vallgontera (1546), després Riera i Masriera (1491); mas Gradulí (1588); i mas Garrofa (1609).

4.2.15. Cases, domos i torres

Domo de Sant Marçal (1015); casa de Ramon Bernat de Feixes (1144) també dita *domo* de Feixes (1546), torre de mossèn Bisbal (1546), torre de Canaletes (1669-1723) i casa de Canaletes (1888); *domo* de Cerdanyola (1150-1392) després *domo* de Capellades (1401-1723); casa de Joan Ponts (1239); casa reial de Valldaura, també palau de Valldaura (1294); *domo* de Saltells (1350), casa del batlle (1397); *domo* de la Beguda (1546) també casa de la Beguda o de la Ferreria (1723); torre de Cordelles (1601) també casa de Cordelles (1723-86); casa d'en Sardà (1627), *domo* de Puig Salit (1669), diversori de la Farigola (1573), casa d'Altaió (1635), *domo* d'en Planes (1723), *domo* d'en Cabanyes (1723), casa de Can Lloses (1888), casa-torre de Can Catà (1888) i casa de la torre Sendrera (1896)

4.2.16. Molins

A les Feixes: molí de Bonfill (1114), molí de Saltells (1153), molí de Feixes (1302), molí de Castellet (1305), molí de Torras (1724) i molí de Llegat (1744).

A Sant Martí: illa molinera de Saltells (984-1242), molí d'en Cabanyes (1245-1669) i molí de Passadores (1294).

---

⁶ Sovint escrit al segle XX com Farrusons i Farrussons.